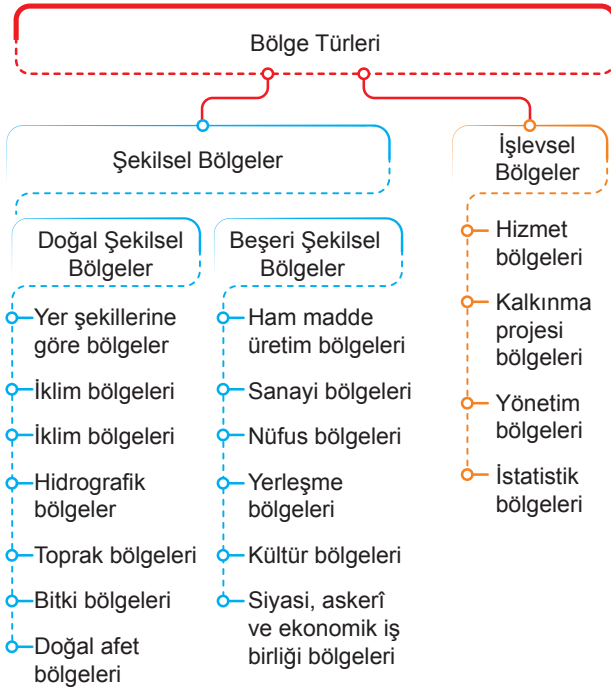

- Yeryüzünde farklı ölçüt ve amaçlarla çok çeşitli bölge türleri oluşturulabilmektedir.
- Bu ölçüt ve amaçlara bölge belirleme kriterleri adı verilir.

Ek Bilgi

- Bu kriterler, fiziki unsurlar (yer şekilleri, iklim, bitki örtüsü vb.) ve beşerî unsurlardır (nüfus, yerleşme, sanayi, tarım, turizm vb.).

Bölge: Kendi içinde çeşitli benzerlikler gösteren fakat çevresinden çeşitli özelliklerle ayrılan coğrafi birimdir.

Şekilsel ve işlevsel olmak üzere ikiye ayrılır.

ŞEKİSEL BÖLGELER

- Sahip oldukları doğal ve beşerî özellikleri ile dünyanın diğer alanlarından ayrılan bölgeler şekilsel bölge olarak adlandırılır.

Şekilsel Bölgelerin Özellikleri

- Her bölge, kendine has bir özellik gösterir.
- Şekilsel bölgeler, bölge oluşturmada belirlenen kritere göre bir türdeşliğe sahiptir.
- Belirlenen bu kriter doğal veya beşerî bir özellik olabilir.
- Şekilsel bölgelerin belirli bir merkezi yoktur.
- Bölge oluşturmada belirlenen kritere uygun olarak bölge içindeki her yer aynı özelliğe sahiptir.

Şekilsel bölgeler doğal ve beşerî şekilsel bölgeler şeklinde ikiye ayrılır.

A) Doğal Şekilsel Bölge

- Doğal unsurların dağılışı esas alınarak oluşturulan yer şekilleri, iklim, su (hidrografik), toprak, bitki ve afet bölgelerine denir.

Örnek

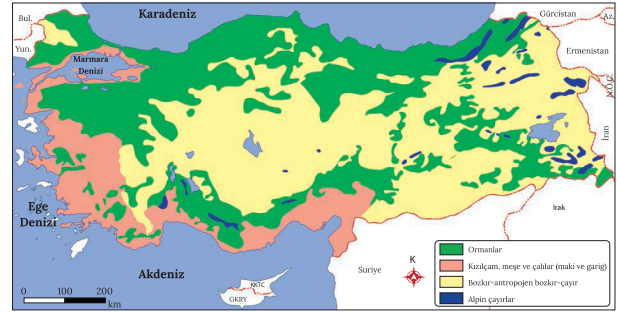
Doğal Afet Bölgeleri

- Doğal afetlerin yaşandığı alanları gösteren bölgelerdir.
- Dünyadaki Kasırga Bölgeleri

Bitki Örtüsüne Göre Bölgeler

- Bitkilerin dağılışına göre oluşturulan bölgelerdir.
- Savan Bitki Örtüsü Bölgesi

Türkiye'de bitki örtüsüne bölgeler

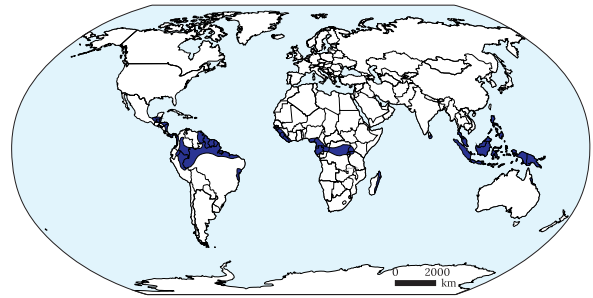

Toprak Tiplerine Göre Bölgeler

- Toprak tiplerinin sınıflandırılmasıyla oluşturulan bölgelerdir.
- Tundra Toprakları Bölgesi

İklim Özelliklerine Göre Bölgeler

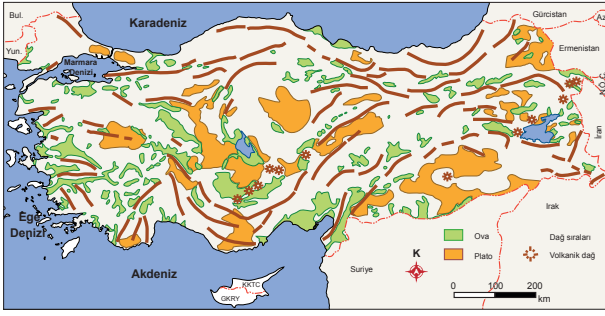
- İklim kuşakları veya iklim tiplerine göre oluşturulan bölgelerdir.
- Ekvatorial İklim Bölgesi

Yer Şekillerine Göre Bölgeler

- Ovalar, dağlar, platolar gibi yer şekillerine göre oluşturulan bölgelerdir.
- Alp-Himalaya Dağlık Bölgesi

► Türkiye’de yer şekillerine bölgeler

► Su Özelliklerine Göre Bölgeler

- Göller, akarsular, denizler gibi sulara göre oluşturulan bölgelerdir.
- Nil Nehri Havzası Bölgesi

B) Beşerî Şekilsel Bölge

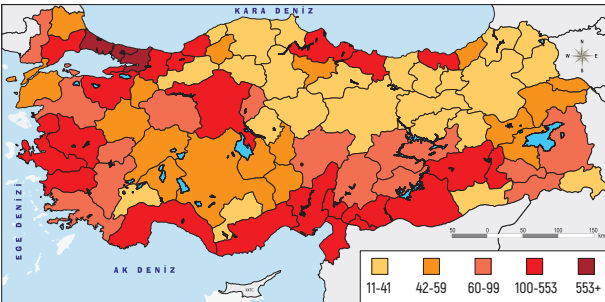
- Ham madde, üretim, sanayi, nüfus, yerleşme ve kültür ile siyasi, askerî, ekonomik iş birliği gibi beşerî ve ekonomik unsurların esas alındığı bölgelere denir.

✓ **Örnek**

► Nüfus Özelliklerine Göre Bölgeler

- Nüfusun özelliklerine göre oluşturulan bölgelerdir. Nüfus artış hızı bölgeleri, göç alan bölgeler gibi.
- Asya Kıtasının Kentsel Yerleşme Bölgeleri

► Türkiye’nin yoğun ve seyrek nüfuslu bölgeleri

► Ham Madde Üretim Bölgeleri

- Tarım, hayvancılık, petrol gibi ham madde üretim alanlarına göre oluşturulmuş bölgelerdir.
- Dünyadaki Petrol Üretim Bölgeleri

► Yerleşme Özelliklerine Göre Bölgeler

- Yerleşim tipleri ve dokularına göre oluşturulan bölgelerdir.
- Dağınık ve toplu yerleşmeler gibi

► Kültür Bölgeleri

- Dil, din, ırk gibi özelliklere göre oluşturulan bölgelerdir.

► İskandinav Kültür bölgesi

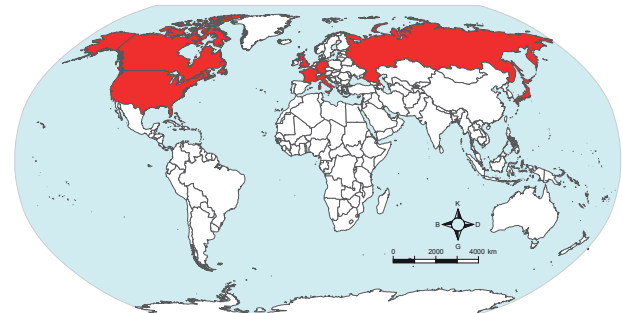

► Sanayi Bölgeleri

- Sanayi faaliyetlerinin dağılışına göre oluşturulan haritalardır.
- Türkiye’de sanayisi gelişen iller bölgesi

- Avrupa’daki Otomotiv Sanayi Bölgeleri
- **Siyasi, Askerî ve Ekonomik İş Birliği Bölgeleri**
- NATO, AB, BM, D-8 gibi birliklerdir.
- G8 Ülkeleri bölgesi

● **İŞLEVSEL (FONKSİYONEL) BÖLGE**

- Mekânsal yapıyı ve mekân üzerindeki ekonomik ve kültürel işleyişi daha iyi organize edebilmek amacıyla oluşturulan bölgelere denir.

► İşlevsel Bölgelerin Özellikleri

- Dünya genelinde bazı alanlar ekonomi ve iletişimdeki gelişmeler sonucu kültürel, ekonomik ve politik bölgelerin merkezi konumuna dönüşmüştür.
- Diğer alanlar bu merkezlerin çevreleri konumundadır.

- Merkezler arasındaki etkileşimin artmasına bağlı olarak bölgelerin işlevsellikleri artabilir ya da azalabilir.
- İşlevsel bölge, bir çekirdek (merkez) ve bunu çevreleyen bir alana sahiptir. Bu alan da çekirdeğe bağlıdır ve aralarında bir hareket vardır.

! Dikkat

- İşlevsel bölgeler, merkezi bir kavşak veya odak noktası etrafında meydana gelen işlevsel ilişkiler veya etkileşimler temelinde oluşturulur.
- Bu odak noktası bir şehir, bir havaalanı veya bir alışveriş merkezi olabilir.
- Etkileşimin yoğunluğu odak noktasından uzaklaştıkça azalır.

⚠ Uyarı

Bazı işlevsel bölgelerin sınırları net bir şekilde belirlenebilir. Örneğin bir metropoliten alan, belirli bir şehrsel yönetimin yetkisi altındaki tüm araziye içeren işlevsel bir bölgedir.

8 Pratik Bilgi

- İşlevsel bölge için bir diğer iyi örnek ise limanlardır. Örneğin Rotterdam Limanı Avrupa'nın ve dünyanın dört bir yanından gelen malların taşındığı bir liman olup büyük bir taşımacılık bölgesine sahiptir.
- Bu bölgenin merkezi konumunda olan Rotterdam Limanı'ndan uzaklaştıkça limanın etki alanı da giderek zayıflar.

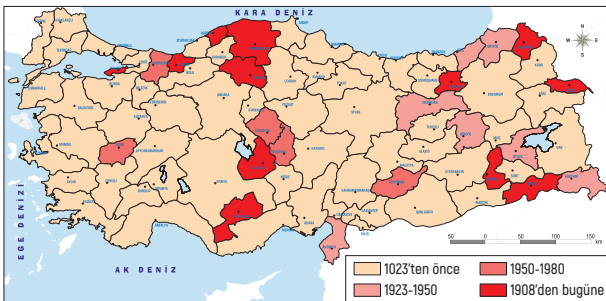
• İşlevsel Bölge Türleri

1. Yönetim Bölgeleri

- Ülke içinde yönetimi kolaylaştırmak için oluşturulan bölgelerdir.

a) Merkezî Yönetim Bölgeleri

- Kaymakam ve valilik bölgeleri
- Türkiye'deki İl Yönetmelik Bölgeleri

b) Yerel Yönetim Bölgeleri

- Büyükşehir, il, ilçe bölgeleri

► İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yetki Alanı Bölgesi

2. Kalkınma Bölgeleri

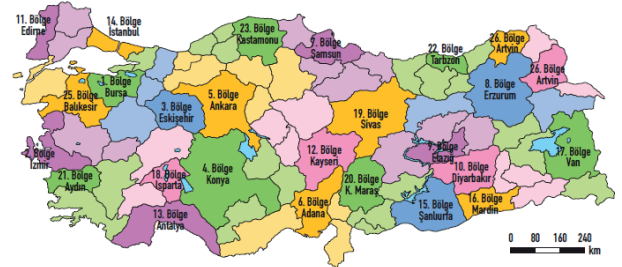
- Bölgeler arası ekonomik ve sosyal farklılıkları gidermek için oluşturulan kalkınma projelerinin oluşturduğu bölgelerdir.
- KOP (Konya Ovası Projesi) gibi kalkınma bölgeleri örneklerdir.

3. Hizmet Bölgeleri

- Özel veya resmî kuruluşların verdikleri hizmetleri kolaylaştırmak için oluşturdukları bölgelerdir.

► Devlet Su İşleri Hizmet Bölgesi

- Orman Genel Müdürlüğü bölgesi

4. İstatistik Bölgeleri

- Ülke planlamaları için gerekli olan istatistikleri sağlamak için ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan oluşturulan bölgelerdir.

• KRİTERLERE GÖRE BÖLGE SINIRLARI

Bölge sınırı, bölge belirlemede esas alınan kriterlere göre belirlenir.

- Belirlenen kriterin özelliği, oluşturulmak istenen bölgenin yeryüzündeki dağılışı alanını etkiler.

✓ Örnek

- Yeryüzünde tundra ikliminin etkili olduğu alan, step ikliminin etkili olduğu alana göre daha azdır.
- Bu nedenle tundra iklim bölgesinin sınırı, step iklim bölgesinin sınırından daha az alan kaplar.

1. Bölge Sınırlarının Oluşturulması

- ▶ Bölge sınırları belirlenirken genellikle bölgelerin işlevsel özellikleri göz önünde bulundurulur.
- ▶ Örneğin madencilik bölgeleri oluşturulurken istatistiksel verilerden faydalanılır.

2. Bölge Sınırlarının Ayrılması

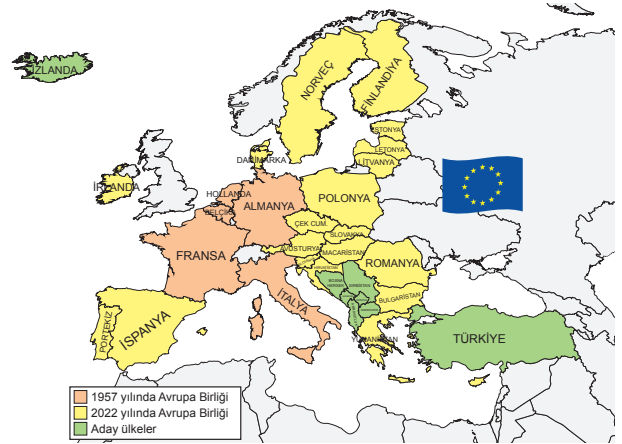
- ▶ Bölgeleri kesin hatlarla birbirinden ayırmak zordur.
- ▶ Özellikle doğal bölge sınırları çoğunlukla kademeli bir geçiş gösterir.
- ▶ Bu durum iklim özelliklerinde oldukça belirgindir.
- ▶ Örneğin Ekvatorial iklim bölgesinden çöl iklim bölgesine geçiş yapılırken her iki iklimin özelliklerini yansıtan ara bölgeler bulunur.

Beşerî şekilsel bölgeler çizilirken sınırlar doğal şekilsel bölgelere göre daha belirgin olabilmektedir.

- ▶ Örneğin siyasi bölgelerin sınırları net bir şekilde çizilebilmektedir.
- ▶ Avrupa Birliği Bölgesi, NATO Bölgesi'nde olduğu gibi.

3. Bölge Sınırlarının Değişmesi

- ▶ Bölge sınırları zaman içerisinde değişebilir.
- ▶ Örneğin yağmur ormanları bölgesi günümüzde eskiye oranla daha az yer kaplamaktadır.
- ▶ Siyasi bölgelerde de ülkeler arasındaki ilişkilere bağlı olarak değişimler yaşanabilir.
- ▶ İşlevini yitiren bölgeler zamanla tamamen ortadan kalkabilir ve yerini yeni bölgelere bırakabilir.
- ▶ Örneğin, Avrupa Birliği kurulduğunda 6 üyesi bulunuyordu.

- ▶ 1973 yılında 9 üyesi olan birliğin üye sayısı 1994 yılında 12'ye, 2017 yılında ise 28'e yükselmiş, daha sonra İngiltere'nin ayrılmasıyla 27'ye düşmüştür.

4. Bölge Sınırlarının Çakışması

- ▶ Bölge sınırları birbiriyle örtüşmeyebilir.
- ▶ Özellikle doğal ve beşerî bölge sınırlarının örtüşmesi zordur.
- ▶ Örneğin bir maden rezervinin bulunduğu bölgeler, karstik şekillerin görüldüğü alanlar; beşerî sınırlarla örtüşmeyebilir.
- ▶ Ancak askerî, siyasi ve beşerî bölgelerin sınırları örtüşebilir.
- ▶ NATO bölgesi sınırları ile ülkelerin siyasi sınırları örtüşür.

5. Bölgeler ve Ülkeler

- ▶ Her ülke, devletin egemen olduğu sınırlarla birlikte bir bölge oluşturur.
- ▶ Ülkeler farklı bölge sınırları içinde yer alabilir.
- ▶ Bir ülke, coğrafi özelliklerindeki farklılıklar nedeniyle birden fazla bölge içinde yer alabilir.
- ▶ Bir bölge içinde de çok sayıda ülke bulunabilir.
- ▶ Örneğin, Türkiye hem NATO Bölgesi'nde hem de KEİ Bölgesi'nde yer alır.
- ▶ Benzer özellikleri dikkate alınarak çeşitli ülkelerden oluşan bölgeler de bulunmaktadır.